

The Drisha Institute for Jewish Education
"Poverty, Individuals, and Communities: Perspectives from Jewish Law and Thought"
Dr. Alyssa Gray
Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion

Session 1: "Poverty: Its Emotional, Physical, and Spiritual Ill Effects" (November 3)

"Poverty Follows the Poor"

From Terry Pratchett, *Men at Arms* (1993):

Take boots, for example. He earned thirty-eight dollars a month plus allowances. A really good pair of leather boots cost fifty dollars. But an *affordable* pair of boots, which were sort of OK for a season or two and then leaked like hell when the cardboard gave out, cost about ten dollars. Those were the kind of boots Vimes always bought, and wore until the soles were so thin that he could tell where he was in Ankh-Morpork on a foggy night by the feel of the cobbles.

But the thing was that *good* boots lasted for years and years. A man who could afford fifty dollars had a pair of boots that'd still be keeping his feet dry in ten years' time, while a poor man who could only afford cheap boots would have spent a hundred dollars on boots in the same time *and would still have wet feet*.

This was the Captain Samuel Vimes' 'Boots' theory of socio-economic unfairness.

1. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד א-ב

B. Bava Qamma 92a-b

אמר ליה רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי: בתר עניא אזלא עניותא? אמר ליה, דתנן: עשירים מביאין בכורים בקלתות של זהב ושל כסף, ועניים - בסלי נצרים של ערבה קלופה, הסלים והבכורים נותנים לכהנים. אמר ליה: את אמרת מהתם, ואנא אמינא מהכא וטמא טמא יקרא

Rava said to Rabba bar Mari: From where is this matter derived whereby people say: Poverty follows the poor? Rabba bar Mari said to him: As we learned in a mishna (*Bikkurim* 3:8): Rich people would bring first fruits in baskets of gold and of silver, and poor people would bring first fruits in wicker baskets made of peeled willow, and they would give the baskets and the first fruits to the priests. The rich would have their baskets returned to them, while the poor would not. Rava said to him: You said the proof from there, from a mishna, and I say the proof from here, from a verse in the Torah: and he shall cry: Unclean, unclean" (Leviticus 13:45) (Trans. Koren from www.sefaria.org; edited)

Poverty as Social Invisibility and Death

2. ויקרא רבה (מרגליות) פרשה לד

Leviticus Rabbah (Margulies) parashah 34

[ו] . . . שבעה שמות נקראו לו עני אביון מסכן רש דל דך מך. עני כמשמעו. אביון שהוא מתאוה לכל. מסכן שהוא בזוי לפני הכל, כמ' ד' אמ' וחכמת המסכן בזויה (קהלת ט, טז). רש שהוא רש מן הנכסים. דל שהוא מדולדל מן הנכסים. דך

שהוא מדוכדך, רואה דבר ואינו אוכל רואה דבר ואינו שותה. מך שהוא מך לכל, עשוי כאסקופה התחתונה. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם וכי ימוך אחיך.

Seven designations were given to the poor man: 'ani, ebyon, miskin, rash, dal, dak, mak. "Ani" means literally, "poor." He is called "ebyon" because he longs (*metha'eb*) for everything; "miskin" because he is despised by all, as it says, *The poor man's (miskin) wisdom is despised* (Eccles. 9:16); "rash" because he is dispossessed (*mithroshesh*) of property; "dal" because he is detached (*meduldal*) from property; "dak" because he is crushed (*medukdak*)—he sees a thing and cannot taste it, he sees a thing and cannot drink it; "mak" because he is lowly (*mak*) before every one, like a kind of lowest threshold. Accordingly, Moses exhorts Israel, saying, YOU'RE YOUR BROTHER BE WAXEN POOR. . . ." (Trans. Soncino, with edits)

3. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה לג

Genesis Rabbah (Teodor-Albeck) parashah 33

(א) ר' יהושע בן לוי סלק לרומי חמא תמן עמודיא מכסיין בטפיטין בצינה שלא יקרשו ובשרב שלא יתבקעו, ומהלך בשוקא חמא חד מסכן מכרך בחדא מהצללא, ואית דאמ' פלגו מרדעא דחמר, על אותן העמודים קרא צדקתך כהררי אל הן דיהבת אשפעת, על אותו העני קרא משפטיך תהום רבה הן דמחיית גיית.

When R. Joshua b. Levi visited Rome he saw there pillars covered with tapestry, in winter so that they should not contract, and in summer that they should not split. As he was walking in the street, he espied a poor man wrapped in a mat—others say, in half an ass's pack-saddle. To those pillars he applies the verse, "Your righteousness is like the mighty mountains"—where You give, You give in abundance; while to the poor man he applied the verse, "Your judgments are like the great deep"—where You smite, You smite with force." (Psalms 36:7) (Trans. Soncino, with edits)

4. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף סד עמוד ב

B. Nedarim 64b

. . . ותניא, ארבעה חשובין כמת: עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בנים, עני - דכתיב: כי מתו כל האנשים, מצורע - דכתיב: +במדבר יב+ אל נא תהי כמת, וסומא - דכתיב: +איכה ג+ במחשכים הושיבני כמתי עולם, ומי שאין לו בנים - דכתיב: הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי.

And it was taught: Four are accounted as dead: A poor man, a leper, a blind person, and one who is childless. A poor man, as it is written, for all the men are dead [which sought thy life] (Exodus 4:19). A leper, as it is written, [And Aaron looked upon Miriam, and behold, she was leprous. And Aaron said unto Moses . . .] let her not be as one dead (Numbers 12:10-12). The blind, as it is written, He hath set me in dark places, as they that be dead of old (Lamentations 3:6). And he who is childless, as it is written, Give me children, or else I am dead (Genesis 30:1). (Trans. Soncino, edited)

5. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף ז עמוד ב

B. Nedarim 7b

אמר רב חנין אמר רב: השומע הזכרת השם מפי חבירו - צריך לנדותו, ואם לא נידהו - הוא עצמו יהא בנידוי, שכל מקום שהזכרת השם מצויה - שם עניות מצויה, ועניות כמיתה, שנאמר: אכי מתו כל האנשים, ותניא: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם - או מיתה או עוני.

Rav Hanin said that Rav said: One who hears mention of the name of God in vain by another individual must ostracize him for doing so. And if he did not ostracize him, he himself, the listener, shall be ostracized, as wherever mention of God's name in vain is common, poverty is also common there. And poverty is so harsh that it is considered like death, as it is stated: "For all the men are dead who sought your life" (Exodus 4:19). And additionally, it is taught in a *baraita*: Wherever it says that the Sages set their eyes on a particular individual, the result was either death or poverty. (Trans. Koren from www.sefaria.org; edited)

6. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כח עמוד א

B. Berakhot 28a

אמר רבן גמליאל: הואיל והכי הוה, איזיל ואפייסיה לרבי יהושע. כי מטא לביתה, חזינהו לאשיתא דביתהו דמשחרן. אמר לו: מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה. אמר לו: אוי לו לדור שאתה פרנסו, שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים.

Rabban Gamliel said to himself: **Since this is** the situation, that the people are following Rabbi Yehoshua, apparently he was right. Therefore, it would be appropriate for me to **go and appease** Rabbi Yehoshua. **When he reached** Rabbi Yehoshua's house, he saw that **the walls of his house were black**. Rabban Gamliel said to Rabbi Yehoshua in wonderment: **From the walls of your house it is apparent that you are a blacksmith**, as until then he had no idea that Rabbi Yehoshua was forced to engage in that arduous trade in order to make a living. Rabbi Yehoshua said to him: **Woe unto a generation that you are its leader as you are unaware of the difficulties of Torah scholars, how they make a living and how they feed themselves**. (Trans. Koren from www.sefaria.org; edited)

7. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת משפטים

Midrash Tanhuma (Warsaw) Mishpatim

ומי שהוא נוטל רבית מה כתיב בו בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה (יחזקאל יח), משל למלך שפתח אוצרות לאחד התחיל מונה בו את העניים הורג בו אלמנות מבזה בו את האביונים מפשיט בו ערומים עושה בו חמס וגזל ממלא אותו שקר ומפסיד אוצר המלך כך הקב"ה פתח אוצרו לעשירים והכל שלו שנאמר (חגי ב) לי הכסף ולי הזהב התחיל העשיר להלוות ברבית מונה את האלמנות ודוחקו ברבית מבזה בו את האביונים ומפשיט בו את הערומים המבקשין ממנו צדקה והקב"ה צווח לוועג לרש חרף עשהו (משלי יז) היה חייב לו חבירו מנה מכהו ומפשיטו ויושב ערום עושה בו חמס וגזל שמסרו לו משכונו שלהן והוא בולען והקב"ה אומר לו הוי שודד ואתה לא שדוד ובוגד ולא בגדו בך כהתימך שודד תושד כנלותך לבגוד יבגדו בך (ישעיה לג) נתן לו הקב"ה ממון מן אוצרו שהוא של אמת והוא עושה ממנו אוצר של שקר שנאמר (הושע י) חרשתם רשע עולתה קצרתם אכלתם פרי כחש כי בטחת בדרכך לפיכך כעבור סופה ואין רשע, וכן שלמה צווח אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם

What is written about one who takes interest? *He that hath given forth upon interest, and hath taken increase; shall he then live? He shall not live* (Ezek. 18:13). This may be compared to a king who makes his treasures available to a certain individual who later begins to oppress the poor, kill the widows, embarrass the needy, despoil the naked, do violence and theft, indulge in falsehood, and squander the king's treasures. Similarly, the Holy One, blessed be He, opens His treasure to the wealthy, with all that He possesses in it, as it is said: *Mine is the silver, and Mine the gold* (Hag. 2:8). Then the rich man begins to loan money on interest. And he starts to taunt the widows and oppress them with interest, to embarrass the poor, and to humiliate the naked

who seek charity from him, even though the Holy One, blessed be He, had declared: *Whoso mocketh the poor blasphemeth his Maker* (Prov. 17:5). If a man's neighbor is in debt to him for a hundred zuzim, he beats him, strips him, does violence to him, steals from him, and destroys the pledges he entrusted to him. Then the Holy One, blessed be He, says: *Woe to thee that spoilest, and thou was not spoiled; and dealest treacherously, and they dealt not treacherously with thee! When thou hast ceased to spoil, thou shalt be spoiled* (Isa. 33:1). The Holy One, blessed be He, gave him wealth from His treasure house, which was a treasure house of truth, and he made it into a treasure house of falsehood, as it is said: *Ye have plowed wickedness, ye have reaped iniquity, ye have eaten the fruit of lies, for thou didst trust* (Hos. 10:13). Hence, *when the whirlwind passeth, the wicked is not more* (Prov. 10:25). And that is why Solomon proclaimed: *Rob not the weak, because he is weak, neither crush the poor in the gate; for the Lord will plead their cause* (ibid. 22:22). (Trans. Samuel A. Berman from www.sefaria.org, lightly edited)

Poverty as "Imprisonment"

8. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף י עמוד א

B. Bava Batra 10a

תניא: היה רבי מאיר אומר, יש לו לבעל הדין להשיבך ולומר לך: אם אלהיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסן? אמר לו: כדי שניצולו או בהן מדינה של גיהנם. וזו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע: אם אלהיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם? א"ל: כדי שניצולו או בהן מדינה של גיהנם. א"ל: [אדרבה,] זו שמחייבתן לגיהנם! אמשול לך משל, למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו? ואתם קרוין עבדים, שנאמר: בכי לי בני ישראל עבדים! אמר לו ר"ע: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו? ואנן קרוין בנים, דכתיב: גבנים אתם לה' אלהיכם. אמר לו: אתם קרוים בנים וקרוין עבדים, בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין בנים, ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין עבדים, ועכשיו אין אתם עושין רצונו של מקום! אמר לו, הרי הוא אומר: דהלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית, אימתי עניים מרודים תביא בית? האידנא, וקאמר: הלא פרוס לרעב לחמך.

1. It was taught: R. Meir used to say, "[One's] opponent in court will answer and say to you: 'If your God is a lover of the poor, why doesn't He provide for them?' Say to him: 'In order that we might be saved through them from the judgment of Gehinnom.'"
2. And Tineius Rufus the wicked one asked this very question of R. Aqiva. "If your God is a lover of the poor, why doesn't He provide for them?" [R. Aqiva] said to him, "In order that we might be saved through them from the judgment of Gehinnom."
3. [Tineius Rufus] said to him, "To the contrary! This [giving charity to the poor] is what will make them liable for Gehinnom. I will tell you a parable: to what may this be compared? To a mortal king who became angry at his slave and imprisoned him, commanding about him that he neither be fed nor given to drink. A man came and fed him and gave him to drink. When the king hears [of it], won't he be angry at that man?"
4. [Tineius Rufus continues:] You are called 'slaves', as it is said *For it is to Me that the Israelites are slaves.*" (Leviticus 25:55).
5. R. Aqiva said to him, "I will tell you a parable; to what may this be compared? To a mortal king who became angry at his son and imprisoned him, commanding about him that he neither be fed nor given to drink. A man came and fed him and gave him to drink. When the king hears [of

it], won't he send him a gift? And we are called *sons*, as it is written (Deuteronomy 14:1), *You are sons of the Lord your God.*"

6. [Tineius Rufus] said to him, "You are called *sons* and you are called *slaves*. When you do the will of the Place, you are called *sons*. And when you do not do the will of the Place, you are called *slaves*. And now, you are not doing the will of the Place."

7. [R. Aqiva] said to him, "Behold, it says, (Isaiah 58:7), *It is to share your bread with the hungry, And to take the wretched poor into your home.* When do you take the wretched poor into your home? Right now! And it says, *It is to share your bread with the hungry.*" (Trans. Alyssa Gray with JPS; see *Jewish Studies Quarterly* 18:2 [2011]: 175-176; *Charity in Rabbinic Judaism: Atonement, Rewards, and Righteousness* [London and New York: Routledge, 2019], 97.)

Physical Symptoms of Poverty

9. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה מט

Genesis Rabbah (Teodor-Albeck) parashah 49

(כא) אמר ר' לוי אפילו אני מבקש לשתוק דינה שלנערה אינו מניח אותי לשתוק, מעשה בשתי נערות שירדו למלאות מים מן העין, אמרה אחת לחברתה למה פניך חולניות, אמרה לה כלו מזונותינו וכבר אנו למות, מה עשת, מילאת את הכד קמח והחליפתו, נטלה זו מה שביד זו וזו מה שביד זו, כיון שהרגישו בה נטלוה ושרפוה, אמר הקב"ה דינה שלנערה אינו מניח אותי לשתוק ה"ד הכצעקתם אינו אומר אלא הכצעקתה שלנערה.

R. Levi said: [God said]: "Even if I wished to keep silent, justice for a certain maiden (*ribah*) does not permit Me to keep silent." For it once happened that two damsels went down to draw water from a well. Said one to the other, "Why does your face look so sick?" "We have no more food left and are ready to die," replied she. What did she do? She filled her pitcher with flour and they exchanged [their pitchers], each taking the other's. When they [the Sodomites] discovered this, they took and burnt her. Said the Holy Blessed One: "Even if I desired to be silent, justice for that maiden does not permit Me to keep silent." Hence it does not say, WHETHER THEY HAVE DONE ACCORDING TO THEIR CRY; but ACCORDING TO HER CRY—the cry of that maiden. (Trans. Soncino, edited)

10. משנה מסכת נדרים פרק ט משנה י

M. Nedarim 9:10

[ט] קונם שאיני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה אלא שהנדר טעות ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית רבי ישמעאל ויפיה אמר לו רבי ישמעאל בני לזו נדרת אמר לו לאו והתירו רבי ישמעאל באותה שעה בכה רבי ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת רבי ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל אל רבי ישמעאל בכינה וכן הוא אומר בשאול (שמואל ב' א') בנות ישראל אל שאול בכינה:

[IF ONE VOWS,] 'KONAM IF I MARRY THAT UGLY WOMAN, WHEREAS SHE IS BEAUTIFUL; THAT BLACK [-SKINNED] WOMAN, WHEREAS SHE IS FAIR; THAT SHORT WOMAN, WHO IN FACT IS TALL, HE IS PERMITTED TO MARRY HER, NOT BECAUSE SHE WAS UGLY, AND BECAME BEAUTIFUL, OR BLACK AND TURNED FAIR, SHORT AND GREW TALL, BUT BECAUSE THE VOW WAS MADE IN ERROR. AND THUS IT HAPPENED WITH ONE WHO VOWED NOT TO BENEFIT FROM HIS SISTER'S DAUGHTER, AND SHE WAS TAKEN INTO R. ISHMAEL'S HOUSE AND MADE BEAUTIFUL.

MY SON, EXCLAIMED R. ISHMAEL TO HIM, 'DID YOU VOW NOT TO BENEFIT FROM THIS ONE!' 'NO,' HE REPLIED, WHERE UPON R. ISHMAEL PERMITTED HER [TO HIM]. IN THAT HOUR R. ISHMAEL WEPT AND SAID, 'THE DAUGHTERS OF ISRAEL ARE BEAUTIFUL, BUT POVERTY DISFIGURES THEM.' AND WHEN R. ISHMAEL DIED, THE DAUGHTERS OF ISRAEL RAISED A LAMENT, SAYING, YE DAUGHTERS OF ISRAEL WEEP FOR R. ISHMAEL. AND THUS IT IS SAID TOO OF SAUL, YE DAUGHTERS OF ISRAEL, WEEP OVER SAUL. (Trans. Soncino)

11. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד ב

B. Berakhot 6b

אמר ליה ההוא מרבנן לרב ביבי בר אביי, ואמרי לה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק: מאי +תהלים י"ב+ כרם זלת לבני אדם? - אמר ליה: אלו דברים שעומדים ברומם של עולם ובני אדם מזלזלין בהן. רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו: כיון שנצטרך אדם לבריות - פניו משתנות ככרום, שנאמר: כרם זלת לבני אדם. מאי כרום? - כי אתא רב דימי אמר: עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו, וכיון שחמה זורחת מתהפך לכמה גוונין.

One of the scholars said to R. Bibi b. Abaye (some say: R. Bibi said to R. Nahman b. Isaac): What is the meaning of: When vileness is exalted among the sons of men? (Psalms 12:9). He replied to him: These are the things of supreme importance which nevertheless people neglect. R. Johanan and R. Eliezer both interpret: **As soon as a man needs the support of his fellow-creatures his face changes colour like the kerum**, as it is said: 'As the kerum is to be reviled among the sons of men'. What is the 'kerum'? When R. Dimi came [from Palestine] he said: There is a bird in the coast towns whose name is "kerum," and as soon as the sun shines upon it, it changes into several colors. (Trans. Soncino, edited)

12. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קי עמוד ב

B. Ketubot 110b

דאמר שמואל: שינוי וסת תחלת חולי מעים. כתוב בספר בן סירא: בכל ימי עני רעים, והאיכא שבתות וימים טובים! כדשמואל, דאמר שמואל: שינוי וסת תחלת חולי מעים.

This is in accordance with the opinion of Shmuel, as Shmuel said: A change in one's eating habits [veset] or in one's place of residence is the start of intestinal disease. Similarly, **it is written in Sefer Ben Sira: All the days of the poor are terrible. And yet there are Shabbatot and Festivals** (when even the poor eat well)! **This is in accordance with the opinion of Shmuel, as Shmuel said: A change in one's eating habits or in one's place of residence is the start of intestinal disease.** (Trans. Koren from www.sefaria.org, edited)

Poverty's Spiritual and Emotional Devastation

13. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מא עמוד ב

B. Eruvin 41b

משנה. מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה - אין לו אלא ארבע אמות. החזירוהו - כאילו לא יצא. הוליכוהו לעיר אחרת, נתנוהו בדיר או בסהר, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים: מהלך את כולה, רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים: אין לו אלא ארבע אמות. . . .
גמרא. תנו רבנן: שלושה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, אלו הן: עובדי כוכבים, ורוח רעה, ודקדוקי עניות. למאי נפקא מינה? - למיבעי רחמי עליהו. שלושה אין רואין פני גיהנם, אלו הן: דקדוקי עניות, וחולי מעיין, והרשות.

MISHNAH. HE WHOM GENTILES, OR AN EVIL SPIRIT, HAVE TAKEN OUT [BEYOND THE PERMITTED SABBATH LIMIT] HAS NO MORE THAN FOUR CUBITS [IN WHICH TO MOVE]. IF HE WAS BROUGHT BACK [HE IS REGARDED] AS IF HE HAD NEVER GONE OUT. IF HE WAS TAKEN TO ANOTHER TOWN, OR IF HE WAS PUT IN A CATTLE-PEN OR IN A CATTLE-FOLD, HE MAY, RULED R. GAMALIEL AND R. ELEAZAR B. AZARIAH, MOVE THROUGH THE WHOLE OF ITS AREA; BUT R. JOSHUA AND R. AKIBA RULED: HE HAS ONLY FOUR CUBITS [IN WHICH TO MOVE]. . . .

GEMARA. Our Rabbis learned: Three things deprive a man of his senses and of a knowledge of his creator, viz., idolaters, an evil spirit and oppressive poverty. In what respect could this matter? — In respect of invoking heavenly mercy to be delivered from them. Three kinds of person do not see the face of Gehenna, viz., [one who suffers from] oppressive poverty, one who is afflicted with bowel diseases, and [one who is in the hands of] the [Roman] government. . . .
(Trans. Soncino with light editing)

R. S.R. Hirsch (Germany; 1808–1888), commentary to Exodus 16:2 14.

זכרון נסי הגאולה והישועה במצרים ועל הים, יחד עם הנסיון הראשוני המעניין והמחכים במרה – כל אלה נעלמים בפני סכנת הרעב המאיימת עתה על נשיהם וטפם. יתכן גם שזוהי כוונת מאמר (ישעיהו תעד, ילקוט שמעוני) רבותינו: "קשין מזונותיו של אדם יותר מקריעת ים סוף".
סכנת רעב – אמיתית או מדומה – חותרת תחת כל העקרונות, ומבטלת את כל ההחלטות הנאצלות. כל עוד האדם אינו יכול לנתק עצמו, לא מעצם האחריות להביא טרף לבני ביתו, אלא מהדאגה העזה הבאה כתוצאה מאחריות זו, הוא איננו מסוגל לקיים באופן מלא את תורת ה'.

Exodus 16:2: In the wilderness, the whole Israelite community grumbled against Moses and Aaron (Trans. JPS)

The memory of the miracles of the redemption and salvation in Egypt and at the sea. . . all these were submerged in the face of the starvation that now threatened their wives and children. It appears that this is the intention of the saying of our Rabbis: "A person's [provision of] food is more difficult than the splitting of the Reed Sea." The danger of starvation—real or imagined—tunnels under all principles, and nullifies all exalted determinations. For so long as a person cannot detach himself, neither from the essential responsibility to bring food to his household or from the powerful worry that results from this responsibility, he is not capable of fulfilling God's Torah in a complete manner ("1st draft" trans. by Alyssa Gray)